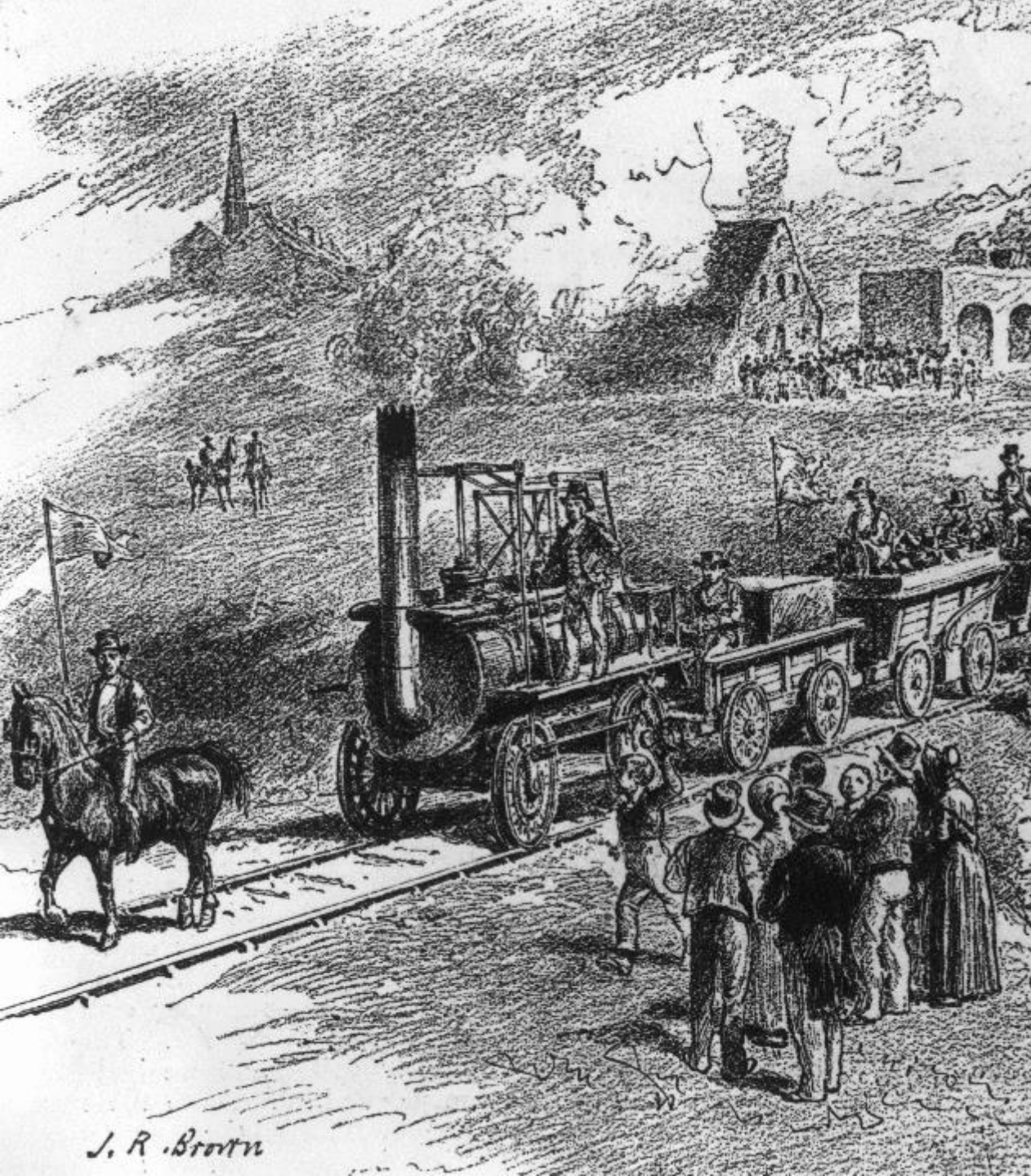

Jernbanens mennesker

Lars Bjarke
Christensen

Jernbanens første år

1804: Richard Trevithick bygger det første damplokomotiv

1825: Den første jernbane åbner. Der er tale om strækningen mellem Stockton og Darlington i Storbritannien

1832: Den første jernbane på kontinentet åbner i Frankrig (Rive de Gier-Lyon)

1835: Den første tyske jernbane åbner mellem Nürnberg og Fürth

1844: Den første jernbane i det danske monarki åbner mellem Hamborg Altona-Kiel

1847: Den første danske jernbane i kongeriget åbner (København-Roskilde)

En omvæltning....

Anlæggelsen af jernbanerne var en omvæltning for mange mennesker

- Ekspropriation af jord
- Arbejde som "banebørste"
- Ansættelse ved jernbanen
- Hurtigere og nemmere transport af varer og mennesker
- "Civilisationen" kom til øde områder (kulturbaner)

Satirisk tegning: "Følgerne af at bo imellem København og Roeskilde". Tegning fra 1846. Arkiv Danmarks Jernbanemuseum

a 1875

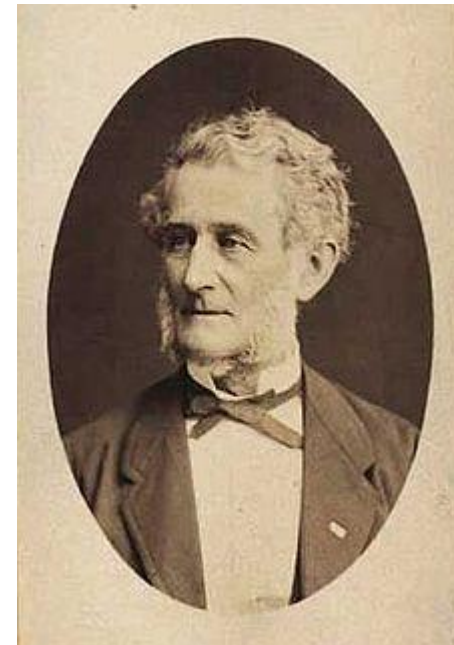
Jernbanerne på Sjælland 1847-1880

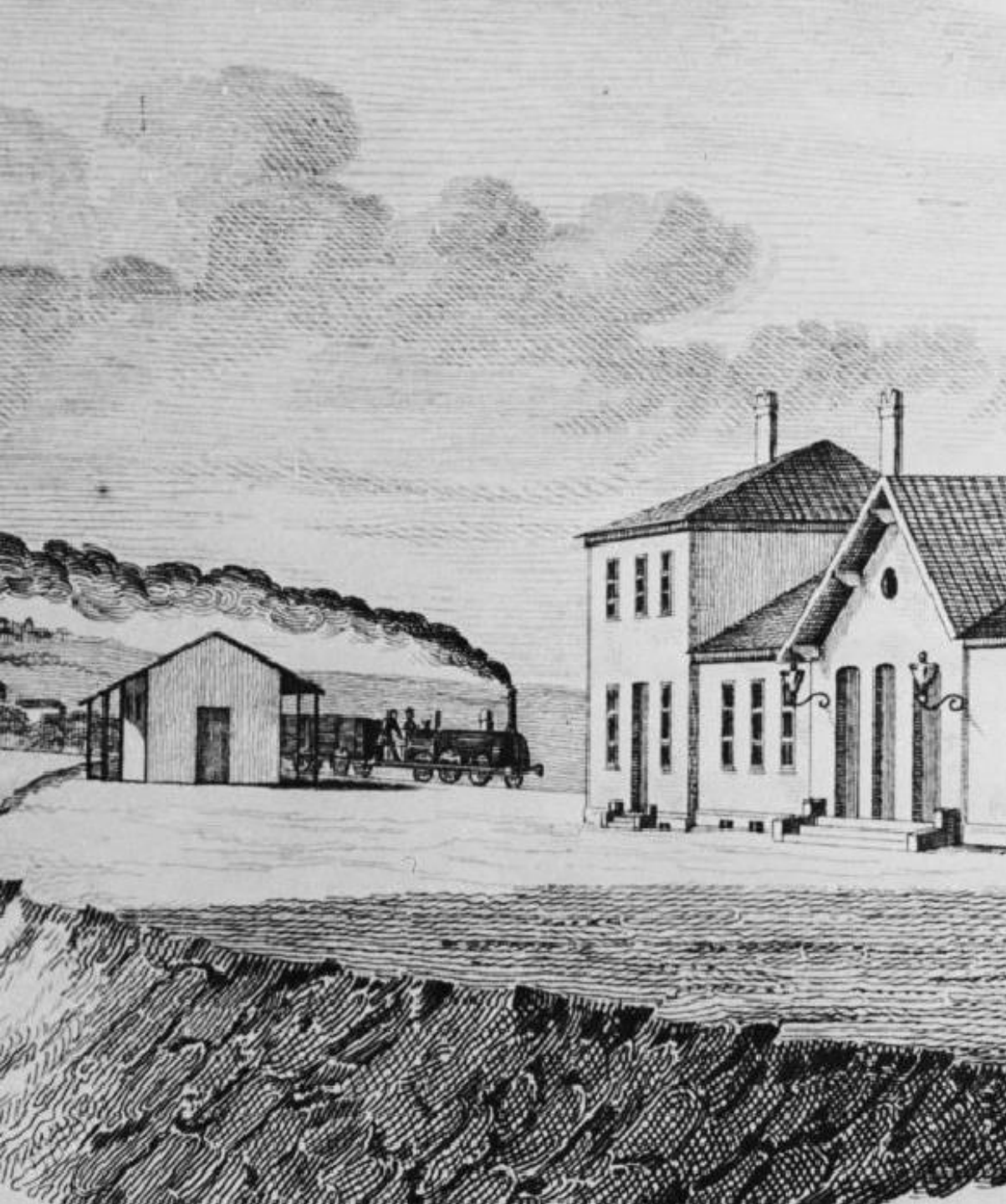
1847: Det private aktieselskab Sjællandske Jernbaneselskab åbner Roskildebanelen

Sjællandske Jernbaneselskab var til at begynde med ikke nogen god forretning, men staten understøttede udbygningen af jernbanenettet på Sjælland og andre steder i landet

Ifølge flere erindringer var jernbanedirektør Viggo Rothe meget vellidt blandt personalet

1880: Sjællandske Jernbaneselskab blev overtaget af staten i 1880, og blev indlemmet i DSB, der blev oprettet samme år

Sjællandske Jernbaneselskabs arkiv

Arkivskaber:

Det Sjællandske Jernbaneselskab

Fra	Til	Officielle navne
1880	1885	Sjællandske Statsbaner
1844	1880	Det Sjællandske Jernbaneselskab

Læs mere om [arkivskaberen](#)

Fra ?	Til	Arkivserier ?
1823	1994	Arkivoversigt over materiale fra danske stationer
1844	1875	Bilag til generalforsamlingsprotokollen
1861	1883	Brevbog
1859	1893	Brevbog for pensionskassen
1861	1883	Brevjournal
1845	1884	Diverse sager
1874	1935	Diverse tryksager
1866	1878	Driftsberetninger
1878	1884	Forskellige anlæg A-E
1844	1880	Fortegnelse over bilag til generalforsamlingsprotokollen
1846	1881	Generalforsamlinger
1844	1849	Hovedbog
1877	1879	Ind- og udg. skrivelse
1867	1868	Journal "Vise sager"
1859	1893	Journal for Pensionskassen
1881	1881	Journal over ansættelser, afskedigelser, forflytninger
1849	1885	Journal over ansøgninger
1849	1885	Journal over betjente og embedsmænd
1876	1881	Journal over fribefordring
1877	1877	Journal over inddeling og bevogtning

Men også hos Danmarks Jernbanemuseum...

Danmarks Jernbanemuseum har gennem tiden fået mange forskellige arkivalier.

Eksempelvis en protokol over de ansatte ved de sjællandske jernbaner (SJS/DSB) 1847-1893

2 Balthasar Elias Flach (f. ?)

Tidligere skrædder. Ansat som bud ved hovedkontoret 27/6 1847. Død 31/8 1860. Hustruen ikke fundet berettiget til pension

116 Christian Olsen (f. 28/11 1815)

Tidligere købmand. Ansat som billettør i Roskilde 1/8 1849. Stationsforstander i Tåstrup 1/7 1854. Stationsforstander i Ringsted 1/6 1864. Død i tjenesten 24/11 1876. Hans hustru (f. 4/1 1840) modtog pension fra 1/12 1876, og frem til sin død 15/9 1890

289 Søren "Lobbæk" Christensen (f. 9/8 1819)

Ansæt som banevogter 1/4 1856. Afskediget 31/3 1875 pga. drikfældighed. Fik pension udbetalt frem til sin død 12/4 1883. Derefter fik hustruen pension frem til hendes død 5/8 1909

a 1875

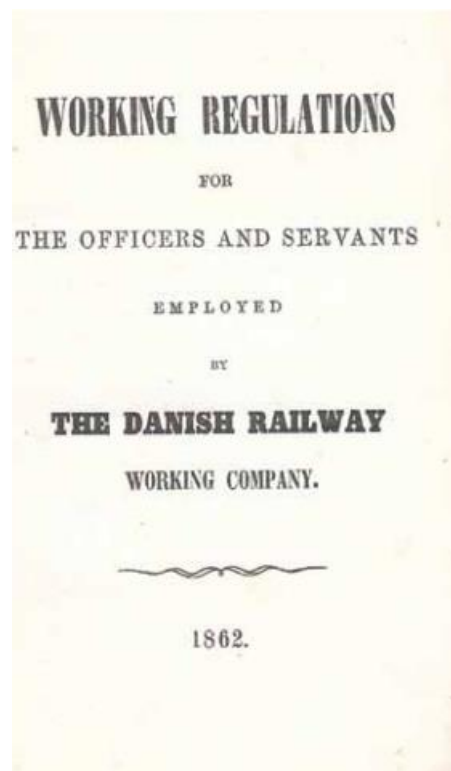

De jysk-fynske jernbaner 1862-1880

1862: Den første jyske jernbane åbner mellem Århus og Randers

1865: Banen mellem Middelfart, Odense og Nyborg åbner

De jysk-fynske jernbaner var et privat selskab indtil 1867, hvor staten overtog selskabet fra de engelske jernbaneentreprenører

Danmarks jernbanenet i 1875. Kilde: Historisk Atlas Danmark (1987)

Jernbanedirektør Holst.

Det Danske Jernbane-Driftsselskab.

Fartplan

for den fynske Jernbane.

Gyldig for Sommermaanederne.

Afstand i Mil.		II. Pers- og Godstog. T. X.	IV. Pers- og Godstog. L. X.	VI. Pers- og Godstog. L. X.	Afstand i Mil.		I. Pers- og Godstog. T. X.	III. Pers- og Godstog. L. X.	V. Pers- og Godstog. L. X.
—	Nyborg Afgang	7,45	12,35	7,15	—	Middelfart Afgang	7,0	12,0	6,30
1,39	Ullerslev —	8,6	12,52	7,36	1,35	Nørre-Aaby —	7,20	12,21	6,50
2,68	Marslev —	8,30	1,9	8,0	2,03	Eiby *) —			7,5
3,91	Odense Ankomst	8,54	1,27	8,22	2,61	Gjelsted *) —			7,17
	Afgang	9,4	1,34	8,32	3,37	Aarup —	7,55	12,50	7,31
5,02	Holmstrup *) —			8,48	3,81	Breed *) —			7,43
5,88	Tommerup —	9,33	1,57	9,3	4,19	Skalbjerger *) —	8,12		
6,27	Skalbjerger *) —			9,14	4,58	Tommerup —	8,21	1,10	7,58
6,65	Breed *) —	9,50			5,44	Holmstrup *) —	8,39		
7,09	Aarup —	10,0	2,16	9,30	6,55	Odense Ankomst	8,59	1,34	8,30
7,85	Gjelsted *) —	10,16				Afgang	9,6	1,41	8,40
8,43	Eiby *) —	10,28			7,78	Marslev —	9,26	1,58	8,58
9,11	Nørre-Aaby —	10,41	2,44	10,5	9,07	Ullerslev —	9,52	2,15	9,22
10,46	Middelfart Ankomst	11,0	3,5	10,30	10,46	Nyborg Ankomst	10,15	2,30	9,45

De med *) betegnede Stationer ere Stoppepladse, hvor kun de Tog, for hvilke Afgangstider ere ansatte, holde paa Søn- og Helligdage, samt Torve- og Markedsdage, forsaavidt der er Passagerer til eller fra nærmeste Kjølstad at optage eller afsætte.

Foruden de ovenanførte regelmæssige Tog kunne Extratog ventes over Banen til udestemte Tider.

De fra Nyborg og Middelfart afgaaende (corresponderende) regelmæssige Tog maae begge være ankomne til Odense, førend noget af dem man afgaae derfra. Fra denne Bestemmelse kan kun afviges, naar Banegaardsforvalteren giver en speciel skriftlig Ordre desangaaende.

Intet Tog tør forlade en Endestation, før det forud ventede Tog er ankommet.

Aarhus, i August 1865.

Overdriftsbestyreren.

Dronning Louises Jernbane på Fyn

Overledelsen sad i Århus, men til dagligt lededes banen af en driftsbestyrer, en baneingeniør og en maskinmester.

I 1866 var der ansat 126 personer ved jernbanen på Fyn.

Gennemsnitsalderen var 37 år for de ansatte (18-61 år)

Køreplan for den fynske hovedbane 1865. Arkiv Danmarks Jernbanemuseum

De jydsk-svenske Jernbaner.

Jeg *Valdemar Schou*

der er ansat ved de jydsk-svenske Jernbaner som

Inspektør
erklærer herved at have modtaget et Exemplar af Tjenstreglementet og Politireglementet.

Jeg sværger ved Gud den Almægtige, at jeg nøie skal rette mig efter disse Forskrifter, samt af yderste Evne stræbe at befordre Jernbanens Bedste og at afværge enhver Skade saavel for Banerne med Tilbehør som for dem, der benytte samme.

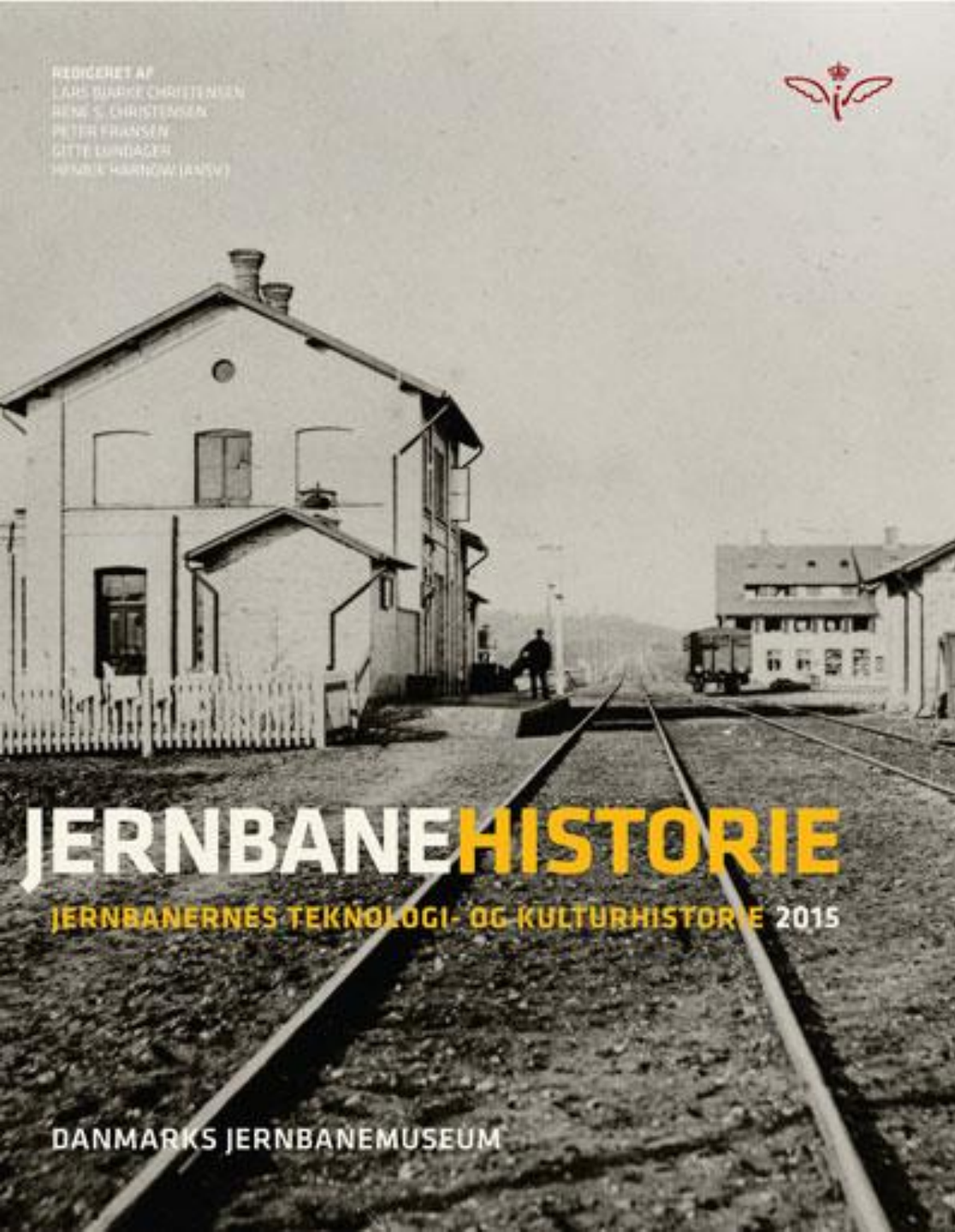
Schou den 3 Oktober 1865.

Valdemar Schou

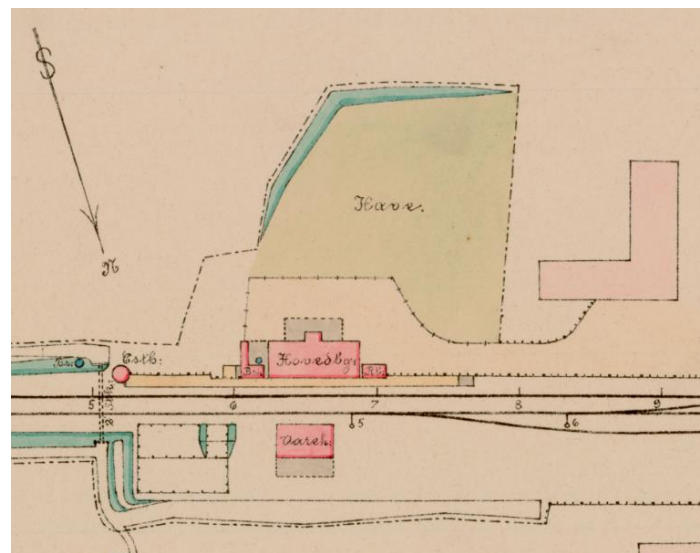
Dronning Louises Jernbane på Fyn

Hvor kom de ansatte fra:

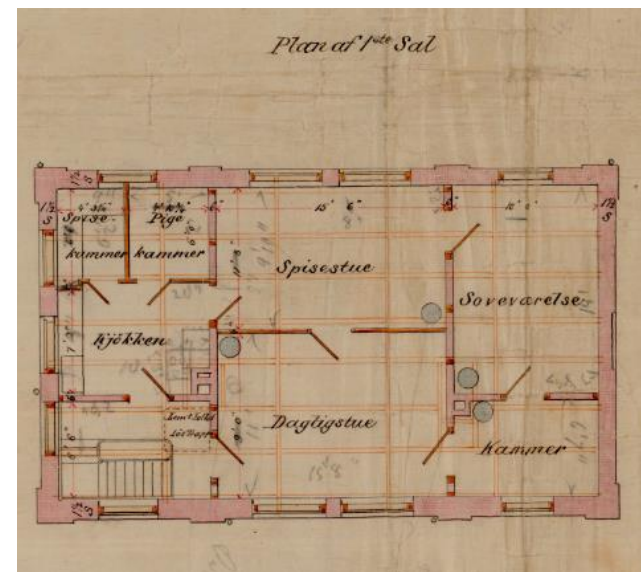
- Flere fra stationspersonalet kom fra de "tabte" jernbanestrækninger i hertugdømmerne
- Flere af banevogterne/-arbejderne havde tidligere arbejdet med anlæggelsen af den fynske bane
- Flere blev forflyttet fra de jyske jernbanestrækninger til Fyn
- Lokomotivpersonalet havde erfaring med lokomotivkørsel ved anlægsarbejdet, fra banerne på Sjælland eller i Jylland
- Flere af de ansatte var født i udlandet (f.eks. Polen og Sverige), og havde rejst rundt som banebørster, indtil de slog sig ned på Fyn

Dronning Louises Jernbane - Aarup

Aarup Station 1865-1880

Forsiden af "Jernbanehistorie 2015" fra Danmarks Jernbanemuseum om den fynske hovedbane

De jysk-fynske jernbaners arkiv

Arkivskaber:

Jysk-Fynske Jernbaner

Fra	Til	Officielle navne
1867	1885	Danske Statsbaner i Jylland-Fyn

Fra	Til	Kaldenavne
1867	1885	Jysk-Fynske Jernbaner

Læs mere om [arkivskaberen](#)

Arkivskaber:

Det Danske Jernbanedriftsselskab

Fra	Til	Officielle navne
1867	1869	DDJ under afvikling
1861	1867	Det Danske Jernbanedriftsselskab

Læs mere om [arkivskaberen](#)

Fra ?	Til	Arkivserier ?
1867	1867	Ansøgningsprotokol
1823	1994	Arkivoversigt over mate
1882	1885	Avertissementsbog
1870	1880	Driftspersonel
1867	1972	Hovedjournal
1881	1881	Hovedjournal - Supplen
1866	1867	Journal
1868	1885	Journal over indgående
1867	1910	Journalsager
1869	1881	Klageprotokol Lundersk
1865	1875	Kontrakter
1823	1994	Materiale fra danske st
1847	1980	Materieltegninger
1877	1879	Navneregister
1871	1873	Overregnskabsførers
1867	1867	Personaleregister
1868	1885	Postbog
1868	1885	Postjournal

Fra ?	Til	Arkivserier ?
1856	1861	Akter angående jysk-fynske baners anlæg
1866	1867	Indtægtsbog for Det Danske Jernbanedriftsselskab
1862	1867	Journal
1862	1864	Journal for den økonomiske kontrol med Det danske Jernbanedrifts
1865	1893	Journalsager
1865	1867	Kassebog for Det Danske Jernbanedriftsselskab
1862	1867	Kassebøger vedr. det danske jernbanedriftsselskab, Jylland
1868	1869	Kassejournal for Det Danske Jernbanedriftsselskab
1869	1881	Klageprotokol Lunderskov st.
1862	1867	Kopibog
1862	1863	Kopibog for den økonomiske kontrol med Det danske Jernbanedrift
1864	1868	Kopibog for maskinspektøren
1847	1980	Materieltegninger
1865	1888	Registratur
1861	1867	Sagligt ordnede sager
1847	1950	Tegningsarkiv
1866	1867	Udgiftsbog for Det Danske Jernbanedriftsselskab

Hvad kan man finde i arkivet?

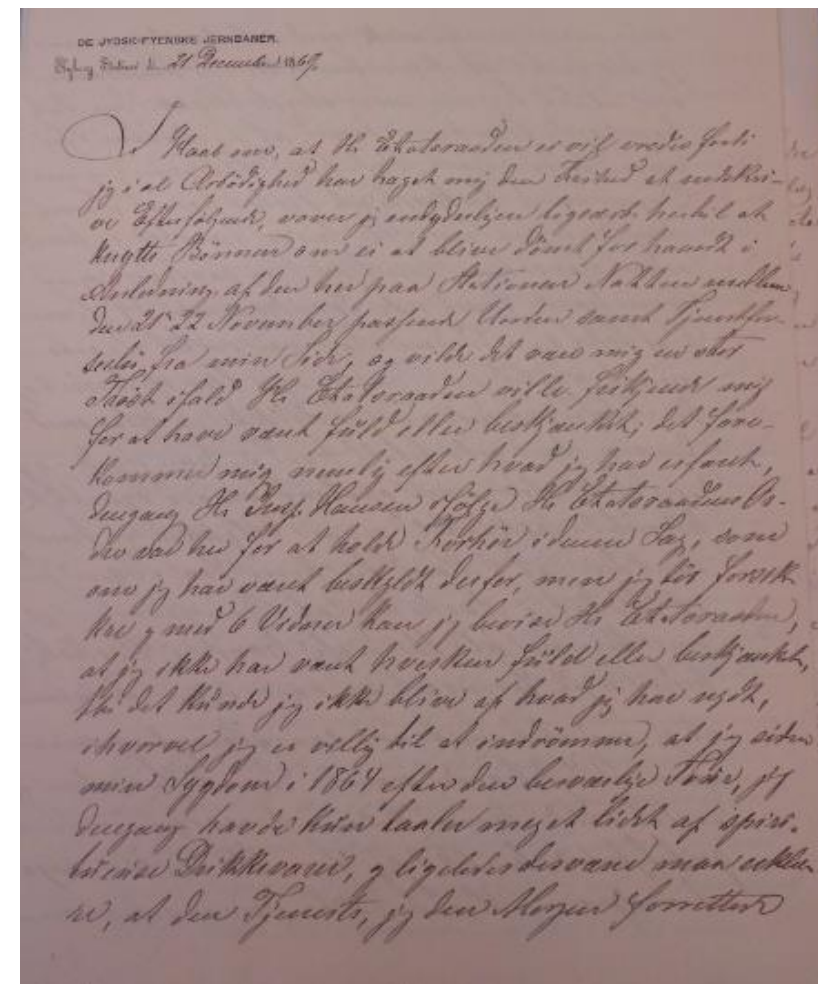
Overskæringen ved Laurbjerg Station. Postkort

Stationsforvalter
Sørensens kamp med
kammerherre Honnens de
Lichtenberg, Laurbjerg
1882

Konduktør Bjørnbaks
ophold på dametoiletet
med en kvinde, Vamdrup
1869

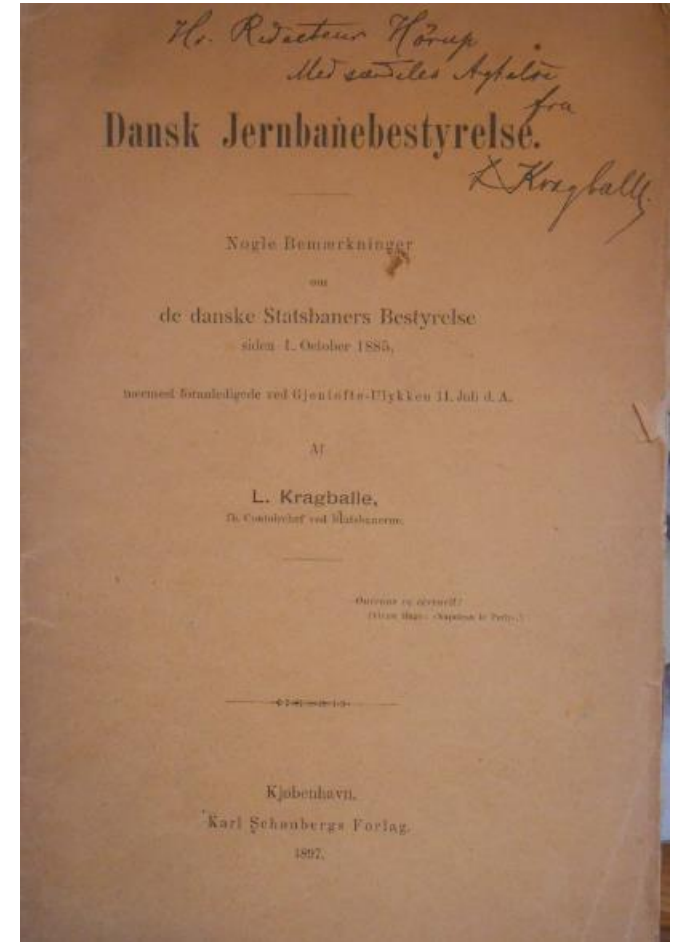
Grænsestationen i Vamdrup. Postkort

Assistent Halls bønsskrift til jernbanens direktør 1869. Arkiv Rigsarkivet

Assistent Halls drukgilde på
Nyborg Station 1869

DSB dannes – kampen mellem øst og vest

Damplokomotiv på Københavns Hovedbanegård 1932. Foto Danmarks Jernbanemuseum

Jernbaneboom

Korsør Banegård 1938
Arkiv Danmarks
Jernbanemuseum

Jernbanenettets udstrækning 1939. Udsnit af Køreplan 1939

HOBRO JERNBANESTATION

Stationsforstandere: R. S. Mortensen, fra 1930, O. M. Mansfeld 1919–30, A. P. V. A. G. Cappelen 1917–19, V. E. Hird 1904–13, N. P. O. Hasum 1900–04, F. Brechling Petersen 1889–1900, H. M. Prip 1870–89, J. H. Dreyer 1869–70.

Hansen, Hans Peter, kst. Orbanem. i Maribo, f. 27. Dec. 96 i Købslev, Loll., g. 27. Nov. 14 m. Marie Nielsen, f. 10. Marts 96 i Sandby. Banearb. i Maribo 1. Maj 15, Banefm. i Bandholm 1. Nov. 19, kst. Orbanem. i Maribo 1. Marts 32, fhv. Gruppem. v. Baneafd.

Hansen, Hans Peter, ps. Banefm. i Øster Sallinge, f. 8. Maj 66 i Korsør, g. 4. Nov. 90 m. Martha Henriette H., f. 19. Juni 60 i Svendstrup. Ekstraarb. i Svendstrup 1. April 95, Banearb. 24. April 98, Næstfm. i Slagelse 24. Okt. 98, Banefm. i Korsør 1. Okt. 09, til Frilund 1. Okt. 09, Afsked 1. April 32.

Hansen, Hans Peter, Pt. i Korsør, f. 31. Jan. 95 i Agersø, g. 2. Sep. 23 m. Elise Katrine H., f. 15. Juli 97 i Bred. Starb. 1. Nov. 19, Pt. 20.

Hansen, Hans Peter, Banearb. i Sørø, f. 19. April 83 i Solperup, g. 12. Nov. 09 m. Caroline Wilhelmine H., f. 30. Dec. 91 i Slagelse + 24. Juni 31, Ekstraarb. i Slagelse 1. April 10, Banearb. i Frederikslund 1. April 14, til Sørø 1. Juni 22.

Hansen, Hans Peter, Fakm. v. Aarhus H., f. 5. Marts 79 i Aldt, g. 15. Nov. 03 m. Ane Marie Kaas, f. 28. Nov. 79 i Vejby. Sikarl. 1. Okt. 01, Pt. 1. Okt. 03, Togb. 1. Maj 09, Fakm. 1. Nov. 23.

Hansen, Hans Peter, Lkfm. i Aalborg, f. 11. Jan. 77 i Aarhus, g. 20. Nov.

Hansen, Hans Peter, ps. Stunst. i Fuglede, f. 16. April 69 i Vemmeløv. Sikarl. i Roskilde 10. Maj 96, Pt. i Ringsted 1. Sep. 97, Stunst. i Hørup 1. April 15, til Gudstrup 1. Maj 17, i Fuglede 1. Juli 23.

Danmarks Jernbaner

Historisk og Biografisk Haandbog

Af Martin Buch og C.I. Gomard. Alex Kappels Forlag 1933

Hansen, Hans Peder, ps. Banefm. i Slagelse, f. 11. Aug. 66 i Bjeverskov Sogn, g. 2. Juli 87 m. Marie Kirstine H., f. 28. Marts 65 i Borup. Ekstraarb. 6. April 93, Banearb. 15. Aug. 97, Næstfm. 24. April 98, Banefm. 1. Jan. 03, Afsked 31. Okt. 32. D. M. 19. Okt. 32.

Hansen, Hans Peter, Motorf. i Maribo, f. 16. April 95 i Bursø, g. 4. Nov. 17 m. Gertrude H., f. 12. Dec. 93 i Bønne. Lkfb. v. Maribo-Torrig Jb. 1. Nov. 18, Motrf. 1. Okt. 24.

Danske Statsbaner - Tjenestemænd

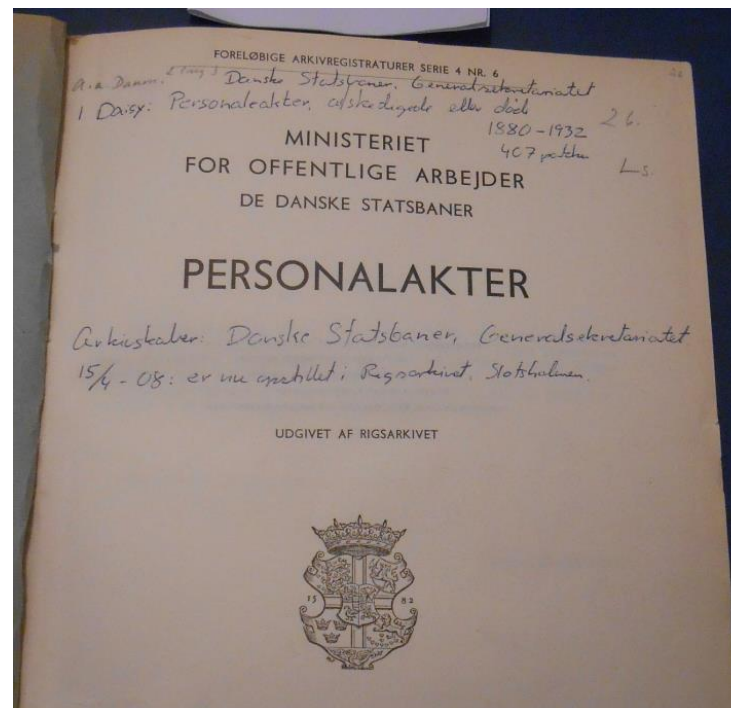
Årlig bog med fortegnelse over alle fastansatte DSB-folk

60. Mortensen C H J. F 26-2-73. Elev 1-4-91, Ass 1-5-93, Overass II Kbhvn G 1-1-17, Stfst Skalborg (7. Lkl.) 1-12-20, Nørre-Alslev (7. Lkl.) 1-12-23, Gørlev 1-12-28.
61. Beck M T. F 6-9-78. Elev 1-4-97, Ass 1-7-98, kst Trafikktl II Struer 1-7-20 (udn 1-2-21), Godseksk II Herning 1-5-23 (I Grad 1-5-24), Stfst Ullerslev (7. Lkl.) 1-7-28, Tarm 1-4-33.
62. Schrøder O S. F 4-2-71. Elev 20-7-86, Ass 1-1-88, Overass II Kbhvn G 1-4-15, Stfst Mørkøv (16. Lkl.) 1-2-19, Godseksk I Kbhvn H (Rejse- og Ekspresgodseksk) 1-2-29.
63. Holm A J F. F 2-1-71. Elev 1-8-88, Ass 1-6-91, Stfst Hammerum (15. Lkl.) 1-8-17, Tistrup (7. Lkl.) 1-9-22, Brønderslev 1-2-29.
64. Jepsen H K. F 7-11-80. Elev 1-4-97. Ass 1-12-98. Trafikktl II Nyborg 1-9-22, Trafikktl I Frederiksborg 1-9-22, Trafikktl I Frederiksborg 1-9-22, Trafikktl I Frederiksborg 1-9-22.
65. Røhleder J, cand jur. F 6-2-9. Elev 1-12-26, Fuldm i 1. Distrikts 1-12-26, Fuldm i 1. Distrikts 1-12-26, Fuldm i 1. Distrikts 1-12-26.
66. Christiansen H L. F 17-11-3. Distrikt Trafiktj 1-8-29, 8. Distrikt Trafiktj 1-8-29, 8. Distrikt Trafiktj 1-8-29.
67. Kragh C V G. F 13-12-71. Elev 1-10-17, Stfst Stoholm 1-10-17, Stfst Stoholm 1-10-17, Stfst Stoholm 1-10-17.

DSB-personalesager i Rigsarkivet

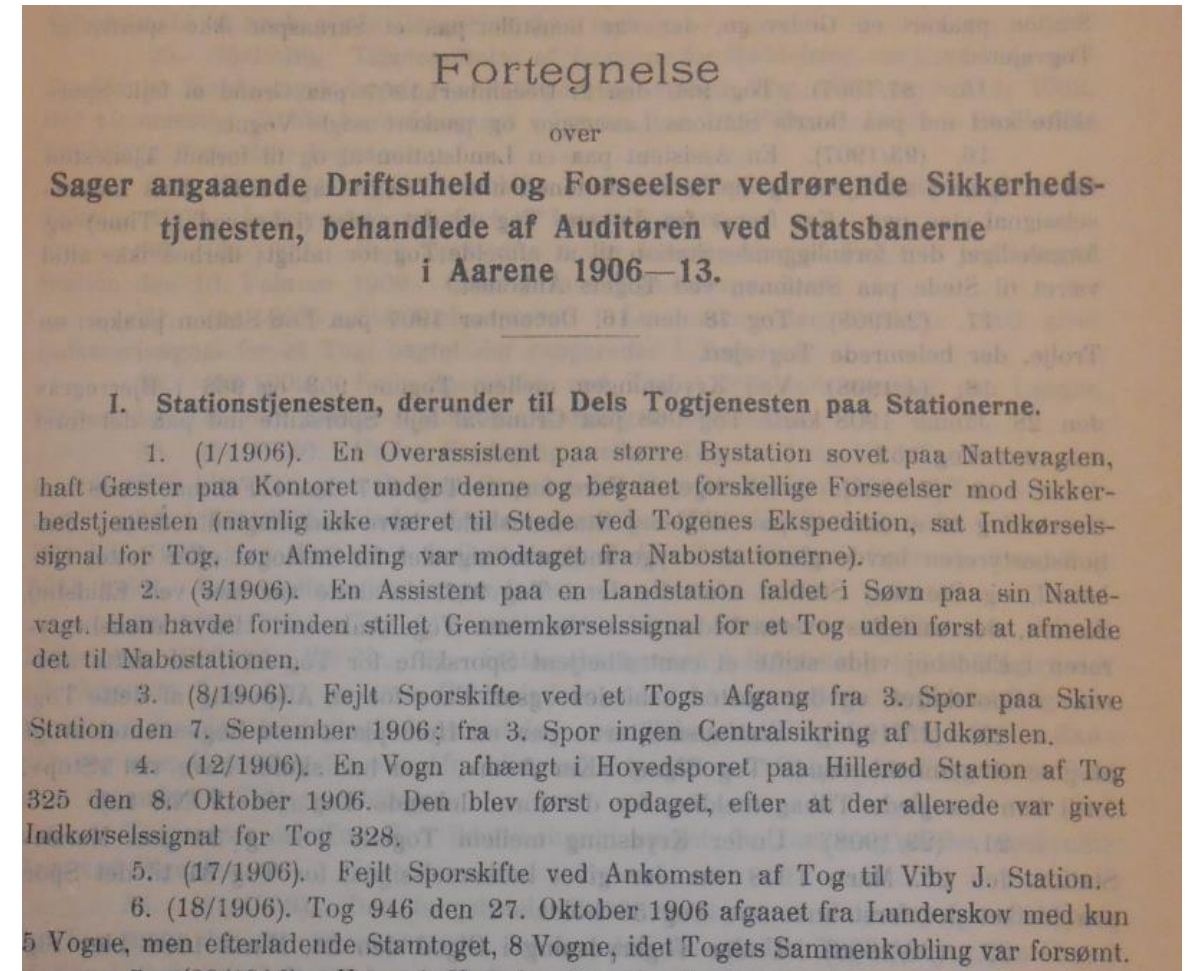
Mere end 10.000
personaleakter fra
1880-1932

Afleveret 1962

Peter, ledvogter, t 10/6 1855, afsked 31/12 1918		
Peter, skibsfyrbøder, t 9/2 1857, afsked 30/9 1914		
Peter, togfører, født 30/10 1870, afsked 30/9 1924		
A 45	Andersen, Peter Christian, stationsforstander IV, født 6/7 1831, død 24/10 1890	
A 91	Andersen, Peter Christian, portør I, født 19/2 1853, afsked 30/9 1896	
A 459	Andersen, Peter Christian Emil, togfører, født 14/5 1869, afsked 30/9 1929	
A 448	Andersen, Peter Emil, assistent, født 18/2 1859, afsked 28/2 1929	

Jernbanefolk i knibe...

Auditøren under Ministeriet for offentlige Arbejder

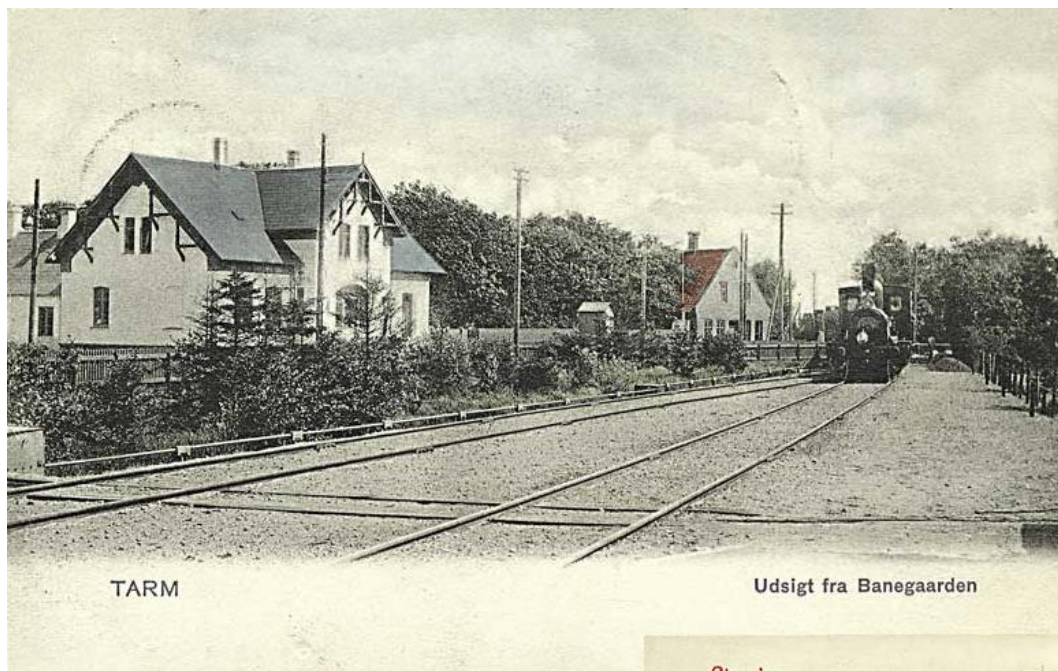
Jernbaneulykke ved Forlev (Korsør) 1916. Arkiv Danmarks Jernbanemuseum

Vigerslevulykken 1919...

Vigerslevulykken 1919. Arkiv Danmarks Jernbanemuseum

Auditørens sager

Tarm Station. Postkort

Korsør Banegård. Postkort

Slagsmål mellem to
lokomotivfyrbødere i
Korsør 1911

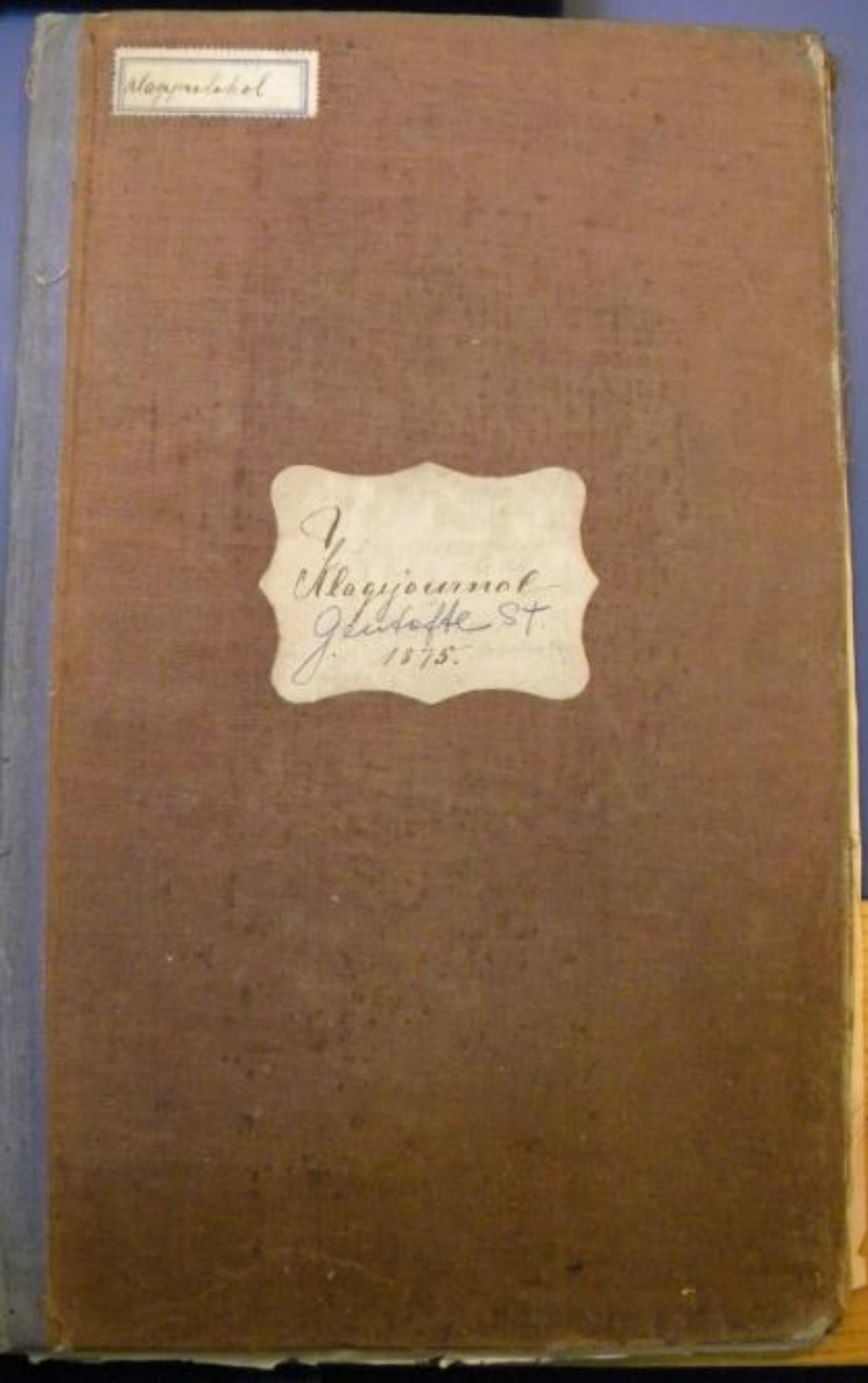
Assistent Petersen stjæler
fra stationens pengekasse
i Tarm 1906

Slagelse Banegård. Postkort

Tre yngre jernbanemænd laver
optøjer på Slagelse Banegård i
1908

Stationernes klageprotokoller

Gentofte den 3/6 1912.

Dags dato er jeg indredegrede rejst fra København med Tøget der gaar fra Høstebanen Kl. 4,20 og havde købt 3 Klb Retourbillet fra Gentofte, da jeg steg ud i Gentofte kommer en Frændeløs Mand hen og trækker mig i Armen og siger at jeg skal betale ekstra for en Pakke jeg havde under Armen. Pakken vejede cfr. 4 stb hvilket jeg mente jeg havde lov at medbringe paa fuld Billet. Da jeg var i Uniform begyndte Folk at se meget vist paa mig hvilket var meget Generende behøver man at finde sig i Ligt.

Erhødigst
H. J. Christoffersen
Postbud

*Indlagt i kommissionen
den 4/6 1912
Klagesked*

Privatbaner

Danske privatbaner markeret med grøn farve. Kort over danske jernbaner 1939

Privatbanernes arkiver

Arkivskaber:

Ebeltoft-Trustrup privatbane

Fra	Til	Officielle navne
1896	1968	Ebeltoft-Trustrup privatbane

Læs mere om [arkivskaberen](#)

<u>Fra</u> [?]	<u>Til</u>	<u>Arkivserier</u> [?]
1923	1952	Aftaler om fragtrabatter, anlæggelse af sidespor m.m. A/S De Jy. Patentkalkværker
1902	1948	Aktiebreve og korrespondance vedr. en liste over aktionærene
1900	1900	Aktionærenes interimsbeviser
1896	1968	Alfabetisk register til ikke bevaret journal u.å.
1929	1969	Banens faste ejendomme og dens materiel i almindelighed
1920	1968	Banens fonds og bankforretninger, dens finansering ved lån og ti
1901	1967	Banens samarbejde med postvæsenet
1919	1967	Banens vedtægter, aftaler om driftsfælleskab, banens nedlæggel
1911	1963	Beskrivelser af samt instruktioner for vedligeholdelse og betjening
1901	1964	prøver og synsforretninger
1920	1942	Bestemmelser vedr. den ordinære trafiks afvikling, ordrer, instru
1925	1967	Bestyrelsens indgående korrespondance
1932	1966	Bestyrelsens udgående korrespondance
1901	1962	Budgetter
1934	1947	Bygninger og installationer i bygninger
1932	1943	Driftsberetninger med regnskabsspecifikationer
1921	1942	Driftsbestyrerens indgående journalsager. A diverse skrivelser.
1940	1968	Driftsbestyrerens indgående journalsager. B skrivelser fra Statsb
1938	1967	Driftsbestyrerens udgående journalsager. A diverse skrivelser.
		Driftsbestyrerens udgående journalsager. Skrivelser til Statsbane

Tog og historie af Steen Ousager

Tog og historie : jernbanearkiver og deres brug

Af [Steen Michael Ousager](#) (1996)

Serie: [Arkivernes informationsserie](#) ;

arkivalier

arkiver

jernbaner

Huskeli

Trafikassistent betjener det elektromekaniske centralapparat i signalposten, København 1942.
Foto Danmarks Jernbanemuseum

Danmarks Jernbanemuseums videntcenter

DANMARKS JERNBANEMUSEUM

[Om museet](#) [Kontakt os](#) [Lej museet](#) [Lej tog & bus](#)

 0 vare(r) - 0,00 DKK ▾

[Forside](#)
[Entré](#)
[Planlæg dit besøg](#)
[Aktiviteter](#)
[TRAINLAB](#)
[Viden & samlinger](#)
 [Videntcenter](#)
 [Billedsamling](#)
 [Genstandssamling](#)
 [Restaureringsprojekter](#)
 [Museets forskning](#)
 [Arsskrift](#)
 [Museets app](#)
[Udstillinger](#)
[Kør med veterantog](#)
[Netbutik](#)
[Vær med](#)
[Museumsklubben](#)
[Gæt en genstand](#)

VIDENCENTER

Danmarks Jernbanemuseum er ikke blot et nationalt museum for jernbanernes historie. Det er også et Videntcenter for den danske jernbanehistorie og råder over den formentlig største samling af dansk og udenlandsk jernbanehistorisk litteratur i Danmark foruden et arkiv og en meget stor fotosamling. Samlingen udvides løbende med nye og antikvariske bøger og tidsskrifter, og vi modtager gerne donationer.

Videntcentret er åbent for alle